

A végeredményként adódó mutatószám nagysága egyenes arányban van a területmegosztás után kapott etnikai elkülönítés mértékének a tökéletességével. Amennyiben a TUEH értéke 100 és 95 közötti, a területmegosztást „tökéletesnek”, amennyiben pedig ennél kisebb, akkor „tökéletlennek” lehet tekinteni. A „tökéletes” területmegosztás a gyakorlatban azt jelenti, hogy a háborúzó felek a területmegosztás után fizikailag élesen elkülönülnek egymástól, és a létrejött új országokban hátramaradt kisebbségek létszáma elhanyagolhatónak tekinthető (amennyiben nem így áll a helyzet, akkor a területmegosztás „tökéletlennek” ítéltető).

A kapott TUEH-értéket egybevetvén a területmegosztás után öt esztendőn belül kiújuló háború tényleges bekövetkeztével Carter Johnson azt az eredményt kapta, hogy azon országok esetében, ahol a TUEH-érték „tökéletes” területmegosztásra utalt, azaz 95 vagy annál is nagyobb pontszámú volt, ott egyetlen esetben sem fordult elő kiújuló háborúskodás a területmegosztást követő öt esztendőn belül (sőt már a '70-es évtől kezdődően sem). Ahol viszont a TUEH alapján „tökéletlen” területmegosztást lehet megállapítani, ott közel ötven százalék esélye volt a háborúskodás kiújulásának. Amikor ugyanezt a kérdést a területmegosztás utáni öt esztendőn belül bekövetkező helyi jelentőségű erőszak kiújulásának a valószínűségével kapcsolatban vizsgálta, akkor ugyancsak hasonló eredményre jutott, azzal a megszorítással, hogy amíg a „tökéletes” területmegosztáson keresztülment országokban ismét nem volt példa a helyi jelentőségű erőszak kiújulására, addig a „tökéletlen” területmegosztások esetében ez az arány már szinte a négyötödöt közelítette. A vizsgálatba emellett bevonta azokat az országokat is, ahol az etnikai polgárháború egyáltalán nem végződött területmegosztással, és ezek esetében a háborúskodás öt éven belüli kiújulása körülbelül harminc százalék, a helyi jelentőségű erőszak öt esztendőn belüli kiújulása pedig közel kétharmadnyi esetben következett be. A szerző által kidolgozott metódus alapján elvégzett, empirikus adatokon nyugvó statisztikai számítások tehát meggyőzően támasztották alá a területmegosztás elméleti támogatóinak érveit. Johnson ugyanakkor arra is igyekszik felhívni az olvasó figyelmét, hogy az általa vizsgált 80 esetből mindösszesen 6 tekinthető „tökéletes” területmegosztásnak, ezért a kapott statisztikai eredmények egyelőre még körültekintő óvatossággal kezelendők.

Mindezek után röviden kitér a jelenkori biztonságpolitika két leg súlyosabb problémáját jelentő etnikai polgárháborús konfliktusra – konkrétan a koszovói és iraki kérdésre –, hogy velük kapcsolatban is tesztelje módszerét, illetve hogy életképes megoldási lehetőségeket vázoljon fel. Elemzése végén kifejti, hogy míg Koszovó kapcsán kifejezetten célravezetőnek tartaná a területmegosztás szorgalmazását, addig Irak esetében ugyanezt

jelenleg nem látja helyénvalónak. A területmegosztás ugyanis csakis az olyan térségekben vezethet tartós eredményre, ahol a népesség homogén etnikai elkülönülése már lényegében megtörtént, illetve relatíve könnyen, gyorsan és mindenekelőtt, már amennyire lehet, humánus keretek között végrehajtható. Ez nagymértékben igaz Észak-Koszovóra, azonban semmiképp sem járható út Irakban, ahol a különböző vallási-etnikai közösségek nagyfokú térbeli elkülönülése már ugyan részben végbement, ugyanakkor jelentős létszámú etnikailag kevert nagyvárosi régió maradt még így is az ország központi, sőt távolabbi területein is.

Végezetül néhány a TUEH jövőbeli alkalmazásával kapcsolatos módszertani lehetőségre hívja fel a figyelmet a szerző. Egyfelől nagyobb figyelmet kíván szentelni a területmegosztás után létrejövő kisebbségek térbeli elhelyezkedése és koncentrálódásának a vizsgálatára. Másfelől a területmegosztás után létrejövő új országok egymás közötti fegyveres konfliktusainak a gyakoriságát szeretné összehasonlítani az egyéb országok közötti fegyveres összecsapások előfordulásának a gyakoriságával. Harmadsorban pedig a területmegosztás után létrejövő új államokban keletkező kisebbségek társadalomba történő visszaintegrálódási szintjét vizsgálná összehasonlító szempontból, hogy választ kaphasson arra a kérdésre, hogy a kisebbségek léte mennyiben járul hozzá az erőszak kiújulásához, illetve hogy a kisebbségbe szorult társadalmi visszailleszkedése vagy korábbi lakóhelyükre történő visszatérésük hiánya politikai szándékokon vagy belső meggyőződésen alapul-e inkább.

Lajtai L. László

A török EU-csatlakozási folyamat és a „szekularizmus” új útjai

*Grigoriadis, Ioannis N.: EU-Beitrittsprozess und Säkularismus in der Türkei.
= Südosteuropa Mitteilungen. Jg. 2008. Nr. 2. 21-30. p.*

Az Európa Tanács 1999-es helsinki határozatával adott zöld jelzést a csatlakozási tárgyalások megkezdésére Törökországgal. A döntést – mint már előzetesen egyáltalán a kérdés napirendre tűzését – EU-szerte elkeseredett vita övezte. Az ellenzők sok egyéb aggály mellett elsősorban iszlám kultúrája miatt tartanak Törökország európai befogadásától, az iszlámot a kontinens örökségével összeegyeztethetetlennek tekintve. A török csatlakozás hívei ezzel szemben éppen a modern török állam szekuláris jellegét, éppen e tekintetben europakomform voltát emelik ki, és érvelnek amellett

is, hogy befogadása egyúttal semlegesíthetné az iszlám fundamentalizmus veszélyeit, amelyek az arab világ felől fenyegetik Európát. A török csatlakozási perspektíva ellenfelei ugyanakkor, ismerve az utóbbi évtizedekben Törökországban is fel-felbukkanó iszlamizáló tendenciákat (1980, 1995), az iszlámot akár mérsékelt megjelenési formájában is inkább óvakodva fogadják. Törökországban 1995-ben egyszer már kormányra jutott iszlamista párt (Refah), még ha két év múltán megálljt is parancsolt működésének a hadsereg ultimátuma, majd az alkotmánybíróság is.

Az ezredforduló tájékán lépett színre az Igazság és Fejlődés Pártja (AKP) nevű reform-islamista formáció, amelynek 2002-es választási győzelme Erdoganral az élen tovább erősítette a török csatlakozási folyamat körüli aggályokat. Látszatra úgy tűnt: még folyamat legelején egyszeriben vége is a modern török politika híres szekularizmusának. A reform-islamista programot illetően azonban történelmien új, saját bevallása szerint „liberális” koncepcióról van szó, amely az Atatürk Kemal-féle eredeti szekularizmus-elv pusztá iszlám-tagadását a vallási autonómia és a szabad, plurális vallásgyakorlás eszméjére váltja át. Ez a program, mint vallja, „demokratikus alapokra” helyezi a szekularizmust, ami annyit jelent, hogy az állam mint vallási tekintetben semleges intézmény egyenlő távolságot tart világnézetekkel és különböző vallásokkal, egyúttal azonban nem gördít akadályt ezek szabad kifejtése és gyakorlása elé. Az állam szerepe: hogy biztosítsa a vallásgyakorlás jogát, a lelkiismereti szabadságot, és az emberi jogokat általában, hogy ezzel egyszersmind a társadalmi béke útjait is egyengesse. Eszerint a szekularizmus az államra, és nem az egyes emberre kötelező elv.

A hagyományos kemalista elit és a nemzetközi közvélemény egyaránt kételkedve fogadta a programot annak őszinteségét illetően, arra gondolva, hogy csak taktikázásról, a török alkotmánybíróság és az európai fórumok megtévesztéséről van szó, mielőtt Erdogan mozgalmá mégis összekötné a saját és Törökország sorsát az iszlámmal. Kormányra hivatalba lépésétől kezdve mindazonáltal ténylegesen elindította az EU-csatlakozási távlat megkövetelte demokratizálási folyamatot, a Koppenhágai Kritériumoknak megfelelő reformokat. Erdogan reform-szekularista eszméje, miközben széleskörű társadalmi támogatottságot élvez, formálisan tökéletesen megfelel az európai normáknak. A miniszterelnök minden eszközzel demonstrálja is a felfogás európakomform voltát. Ennek jegyében pártját a konzervatív európai kereszténydemokrata formációk közé sorolja, szoros kapcsolatokra törekszik a német kereszténydemokratákkal, ennyivel is határozottabb európai támogatást remél céljai elérésére.

A török reform-szekularista kormány mindeközben az eddigiekben óvakodott a szabad vallásgyakorlatra vonatkozó ígérvények gyors valóra

váltásától, mint az 1995-1997-es óta feszítő fejkendő probléma esetében is. A továbbra is erőteljes iszlamista mozgalom most már minden követ megmozgat elképzelései érdekében, egyebek között emberi jogi alapon kéri számon a kendőviselést tiltó rendelkezés eltörlését, és kész elmenni az Európai Bíróságig. Egy minta-per le is zajlott, amitől maga a kormány is azt remélte, hogy egy európai intézmény fogja kimondani helyette a megváltó szót. Am csalódott: az Európai Bíróság természetesen nem vette a bátorságot ahhoz, hogy felülbírálja Törökország bevett törvénykezését, amely a szekularizmus jegyében minden szinten elutasította az isztambuli orvostanhallgató keresetét. Azonban a döntésben minden bizonnyal szerepet játszott az iszlamizmussal való távolságtartás is. Pedig megért volna egy „misét”, hogy a szekularizmussal egyidejű vallási liberalizáció kívülről kapjon egy lökést, ezzel a török kormány demokratizálási esélyeit és a csatlakozási folyamatot segítse, egyszersmind tekintélyt szerezzen Európának a törökországi társadalmon belül. Európa részéről ehhez mindenesetre jóval nagyobb empátia és sokkal több tárgyismeret kellene.

Komáromi Sándor

Szlovénia Európa szívében – Beszélgetés Danilo Türk, szlovén elnökkel

Matton, Sylvie (rip.): La Slovénie au coeur de l'Europe – Entretien avec Danilo Türk. = Politique internationale, no. 119, 2008, p. 185-202.

(A riporter író, publicista, a térség szakértője.)

A 20 ezer négyzetkilométeres, kétmillió lakosú Szlovénia töltötte be 2008. január elejétől, fél éven át az Európai Unió soros elnöki tisztségét. Gyakorlatilag a IX. század óta különböző birodalmak (frank, germán, osztrák-magyar) fennhatósága alatt állt, 1918-ban csatlakozott Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz, majd 1945-ben a Jugoszláv föderációhoz. Utóbbiból elsőként lépett ki: 1991. június 25-én kikiáltotta függetlenségét, s tíznapos háború alatt kiszorította a szerb erőket.

1992 óta tagja az ENSZ-nek, 2004 óta a NATO-nak. Virágzó fémiparával, növekvő iparával Európa jótanulója: 6 százalékos munkanélküliségével egész Európában a legjobb helyen áll. A harmadik legkevesbé eladósodott ország az euro-zónán belül (2007 januárjában vezette be a pénznemet). A GDP itt a legmagasabb a tizenkét újonnan csatlakozott